

Teremtés és születés között

A vers és próza ciklusból

8.

Isten lelke nem térhet meg magához Istenhez, mert nem *ő adta volt azt*, hiszen Isten lelkét nem Isten teremtette, és ha megtér nem teremtő Istenéhez, hanem önmagához tér meg, halála kínját nem másnak, hanem önmagának adja át — és mert ez az önmaga Isten, megtestesülésében az egy és kettő örökös újrate-remtődésének lehetünk tanúi, mi, akiknek az egy és a kettő megteremtése mindannyiszor életünk elviselhetetlenségét és létünk megszentelődését bizonyítja, noha a mi számunkra nem más ez, mint zárt világunk megnyílása a lehetőség felé, amely nem egyetlen másik, hanem végtelenül sok ismeretlen világ rejtekajtaját nyitja fel előttünk — hiszen ha abból, amit egykor egynek láttunk, most két „egy” lesz, akkor mindkettő, s mindkettőnek újrate-remtődő részei végtelen sokasággá változhatnak — mert a kettő nem két egésznek egymasmellé-állítá-sából, hanem egyetlen egésznek két egészre osztódásából keletkezik; miként Ő, aki született, *de nem teremtmény, az Atyával úgy egylényegű*, hogy bár e születéssel Istenné és emberré osztódott, az addig (és azután is) oszthatatlan (mert határ-talan és végtelen) egyetlenegy Isten maradt, mindig csorbíthatatlan teljesség, aki emberrészületésének és halálának kínjával, tehát örökkön-egy lényének megket-tőzésével felfoghatatlanul Istenivé emelte és felfoghatatlanul emberivé szemé-lyesítette a szenvedést, mely ezzel, és csakis ezzel a kettészakadással a megte-remtett világ alapjává, sziklává vált — kősziklává, mint a fájdalom szobrává merevedett, gyermekeit sirató anya, a szülés és a születés kínjának örökös jel-képe, és mint az elszakadásnak és visszafogadtatásnak az a másik jelképe, a leghűségesebb tanítvány, aki hűsége ellenére — vagy éppen hűségében-e? — tagadta meg mesterét — háromszor, és milyen hangsúlyozottan háromszor, mi-előtt a kakas kétszer kukorékolt — mert a teremtő Isten szavakat és számokat mond, hiszen ezekkel alkotott világot: szavakkal teremtette és a számok ada-mant szerkezetével tartja fenn, habár e számok gyakorta felfoghatatlanok és nem is azonosak azokkal, amelyeket emberi mértékeinkkel meghatározhatunk; s vajon nem a létezés törvényeinek e meghatározhatatlansága szívárog-e át bő-rünkön, mint mérges-gáz, mely a feltört ampullából gomolyog elő, betölti tes-tünket csontunk velejéig s a létezés feszültségét az érzés feszültségévé oldja ereinkben: az elhagyatottság és a halálfélelem szenvedésévé, a bizonytalanság őrijító örvényévé a vérben és a csontvelőben, mert szenvedésünk lényege éppen az, hogy mindig véges és megmérhető távolságok közé vagyunk szorítva, mint egy háromszög oldalai közé — de ez a távolság emberi fogalmakkal kifejezhe-tetlen, a háromszög befogójának hossza számrendszerünkben meghatározhatat-lan, e két végponttal (a születéssel és halálunkkal) határolt egyenes hossza át-billen a hosszúság földi tartományából egy másféle valóság tapinthatatlan kö-

zegébe; de vajon nem tulajdonsága-e az anyagnak, hogy hosszúsággal, súllyal, sűrűséggel leírható? — s ha ez nem igaz, ha csak egyetlen mértéke nem-mérték a mérhetőségben, valamennyinek érvényét kell veszítenie; az anyag valóságosága tehát mégsem azonos azzal a valósággal, melynek az anyag csak része, de nem lényege, és így a testnek, vagyis az érzelemnek szenvedése nem ugyanaz, mint a kívülről ráncmértett, a nem testből kiinduló, hanem a testünkkel befogadott és a testünkkel el nem múló fájdalom — tehát Krisztus földi útjának lényege nemcsak az, hogy isteni mélységekben megélt emberi szenvedés — az emberi szenvedésnek olyan istenivé fokozása, mely ettől, itt a földön, maradékaiban is megszentelődik, mint ahogyan a szentségek lehullott morzsái, de még érintése, a dolgok felületén megcsillanó anyagtalán hímpor is képes rá, hogy a lélektelen anyagba lelket leheljen — hanem az, hogy a szenvedéstelen Istenség önkéntes leszállása abba a világba, melyet azzal, hogy benne emberként megjelent, a világot az Istentől megfosztatás szenvedésébe taszította; mert emberrészületése azt jelenti, hogy Isten megfosztja magát Istenségétől, és rábízta magát az *Ember fiára*, akibe átlépve önmaga istenségét kockáztatja — és ezért egyetlen dermedt pillanatban a világ valóban Isten nélkül létezett — abban a pillanatban, miután a meggyötört panaszszó: *Éloi, Éloi, Lámma Sabaktani* — elhangzott, és nagy *fennszóval kiáltván kibocsátá lelkét* — s e kiáltás lehetett az, amikor Isten megtapasztalta a semmit, s mielőtt feltámadása felderengett saját tudatában, előbb önmaga hiányába szédült — és a föld sarkai persze hogy beleremegtek ebbe a pillanatba, a Szentély kárpitjának meg kellett hasadnia, és sok halottnak feltámadnia — mert nem ember fia halt meg a kereszten, hanem Ő, aki Halhatatlan és Örökkévaló — (áldassék neve) — és ugyanakkor mi is, akik úgy születünk erre a világra, hogy sejtjeink cellafalában, csontjaink szilánk-szövedékében, mindabban, amit e földön testnek és testinek tapasztalunk, az iszonyú zuhanás emlékét őrizzük, a félelemmel teli út emlékét, mely minden későbbi szenvedésünknek ősképe és forrása is egyben, a gomolygást, melyben az anyag megszilárdul, magába fogadja és részecskéinek rácsozatába építi a semmit, teremtés és születésünk között.

9.

De aki nem teremtett nem ismerheti a halált sem — és a csoda, melyre létezésünk épül, éppen az a valóságos átváltozás, melyben egyedül a szülés és a születés, anya és gyermek közös szenvedésének árán Isten a test valóságában jelent meg közöttünk, emberként, aki mégsem halandó és Istenként, aki haldoklásában vért verítkeznek — és aki nem csak azért vette magára születésének és meghalásának történést, hogy ezzel belépjen az időbe, és megszentelje azt — és nem is csak azért, hogy a helyet, ahol csak járt, mindörökre betöltse lábnyomai sugárzásával, hogy Galilea virágzó mezői mindaddig érintése fényében ragyogjanak, a Kineret hullámzó vizét mindaddig hajójának és lépteinek átlói szeljék át, míg egy isteni végzés — talán bűneink büntetéseként — romba nem dönti azt a végtelenbe szétömlő tájat, melyet, ha benne járunk, a föld köldökének kell éreznünk, hágcsonak, melyen e sziklás talajról a felette sugárzó kékségbe léphetünk — nem, nem csak azért vette magára egy férfitest földi alakját, hogy mint a mitológia elképzelt görög istenei, közvetlenül szólhasson hozzánk: hogy egyék a mi kenyereinkből, poharunkból igyék, és hogy szívét átverjék az emberi

szeretet és magány törei — hanem hogy benne az ember oly messze távolodhassék Istentől, amilyen messzire csak Isten távolodhat önmagától — mert a megváltás, mely ennek az eltávolodásnak végpontja Istennek és a magától eltávolított, teremtett világnak újra-egymásbamerülése, ott, a keresztfán, a halálnak és az öröklétnak számunkra felfoghatatlan egyesüléséből lángol fel: a létezés két ellenpólusának, két különböző világegyetem összeolvadásának mag-energiája szabadul fel ebben a lobbanásban, és nem a szenvedés árán, és nem is a szenvedés által, hanem a szenvedésért, mely a megváltásban nem megszűnik, hanem megszentelődik — mert Isten emberréválásának lényege nem születése és nem meghalása, hanem éppen a szenvedés, az Istentől-eltávolodás félelme, melyet Ő és mindannyian halálfélelemként élünk át, s melyben Ő mindönknél mélyebben és feszültebben szenvedett — hiszen oly közel volt ahhoz, akitől elszakadni félt, hogy e megfosztatásban az önmagától megfosztatás: a világ és Isten örökös kettéválása öltött testet; az ember, aki a keresztet végigvonszolta a városon, miközben figyelmetlenül jöttek és mentek mellette azok, akiket, mint ember, szeretni jött, aki elbukott a teher alatt, akit lemeztelenítettek és megostoroztak, mint egy állatot, akinek tövisszörűt nyomtak a homlokába, és a gyilkosnál is kevesebb irgalomban részesült; aki dombon kapaszkodott saját kínhalála felé, mely nem volt megszabadulás a testi gyötrelemtől, s a lélekétől sem, mely a kínban eggyévált a testtel — mert Ő, aki tanúságtevői szerint mindaddig, amíg nem találkozott a közvetlen halálveszedelemmel, látta a saját testét átvilágító isteni tüzet, s akinek emberi magánya abból fakadt, hogy tudta és újra meg újra tapasztalni kényszerült, hogy e láng még legkedvesebbjei szemében is láthatatlan — azon az utolsó vacsorán, amikor az áldozati bárányban még isteni lényével látta, az emberivel pedig már felismerte az önmaga által magáramért sors jelképét és valóságát, istenségét a föld gyümölcseivé: kenyérré és borrá változtatta, és így, a teremtett világ megszentelésével kivonta azt abból a testből, mely *nem teremtmény* — s ez a test elvesztette Istenségét — hiszen a halál, ami most már nem önmaga, hanem Isten által méretett rá abból állott, hogy kereszttűjének stációján, szenvedésének egyre magasabbra vivő, egyre több szenvedést tömörítő lépcsőin, végig az emberi történelem országútján, mind messzebbre távozzék tőle Istenségének tudata; ez az út nem lett volna szenvedés, ha élt volna benne csak egy csöppnyi remény is — ha hitt volna másik lényében, az isteniben — de az ég és a föld azért feketült el szeme előtt, mert Istentől-elhagyatottságában minden embernél kétségbeesettebben szenvedett — hiszen nekünk mindig megadatik, hogy reménykedhessünk Isten magáhozfogadó kegyelmében — de Ő, testére feszítetten istenségében halt meg, és tudta, hogy Isten halála a világ összeroppanását jelenti, beomlását abba a szakadékba, mely e zuhanásban teremti meg a semmit — s így tudta, hogy emberi halálában csakúgy mint az isteniben a semminek, vagyis a tökéletes reménytelenségnek és a mindentől elzárt magánynak úrébe hullik — hiszen megváltásunk csillaga a megváltatlanság kútjának tükörképén remeg.

10.

Ha van Megszólító, aki a teremtés örökkévalóságában e megszólítással újra és újra teremti az embert, s az emberiség elzúgó és hömpölygő folyamában percről percre újratermi az én életemet is — vajon nemcsak az én megszólításom árán

változik-e megszólítottból megszólítóvá? — hiszen tétova létem bizonytalanságában hogyan is különböztethetném meg azt a vágyat, hogy megszólításom csak megszólítótságom válasza legyen, attól, hogy az Ő megszólítása mossa ki belőlem megszólításának vágyát: a csönd, mellyel megszólításom kiáltása találkozik, mint minden hangot elnyelő fal, legyen az Ő csöndje, mely szavának földi érzékszervekkel felfoghatatlan rezgéséből fakad, s e csönd legyen bezárulásának gyűrűje, egymást gerjesztő köreivel, amelyek valamennyien önmagukba csukódnak, és csak önmagukat tartalmazzák, de magukbazárják mindazt, ami e gyűrű egyre táguló köreiben a felszínt és a mélységet betölti, egymásból kisu-gárzó vagy egymást bezáró hullámmal, mely mintha a végtelenig tágulna — Isten zárt végtelenségéig, a sűrűség megszólíthatatlan köreinek lüktetésében — mert vajon önmagábamerült szenvedése, önmagát önmagáért áldozása nem éppen azt a mi számunkra felfoghatatlan másneműséget jelzi-e, amit a sötétnek a víz és a víznek a sötétség — és halála nem minden halálnak Istentől-elhagyatottságát, szenvedése nem azt a szenvedést-e, amelybe így roskadunk bele, hogy szenvedését követve reménytelenségébe is lemerülünk — csak azért, hogy vele legyünk önmagától megfosztatása három napján, halála és feltámadása között — és vajon Isten azért teremtette-e a világot, hogy szenvedése sugárzásával töltsen be azt, vagy éppen ellenkezőleg, a szenvedés emeli-e hullámai fölé az ő képét, s vajon megszólíthatta-e az ember Istent, ha nem szólították volna e szólításra, és mégis, ezt a néma hívást, mely számunkra a csönd szavává tagolódik, valóban halljuk-e, vagy csak hallani hagyjuk? csak reméljük-e, hogy a végső kiáltással, *mellyel kiadta lelkét*, mi is a reménytelenség korom éjszakájába zuhanunk, mert nem tudjuk, mit várunk inkább: a magunk szenvedését mely extázissal önmagából hívja elő Istent, vagy Istenét, mely magábafojadja a miénket — csak azt sejtjük, hogy megteremtettünk Isten szenvedéséből és megszülettünk a magunkéból, azért, hogy minél messzebb távolodjunk és minél közelebb érjünk ahhoz a tengerhez, melyet még nem választ égi és földi vizekre a teremtés mennyezete — s hogy belehaljunk Isten születésébe, és feltámadjunk halálában, mely egyetlen menedékünk hiányának vért verejtékező szenvedésében.

Következő számainkból

Szennay András: Magyar egyházunk — a harmadik évezred küszöbén
Béke és társadalmi igazság
Farkas Beáta, Rébay Lajos és Tuba Iván tanulmánya

Keresztes Szent János: A Kármel hegyére vezető út
Szörényi Andor: Csődöt mondott-e a kereszténység?
Ferdinandy Mihály elbeszélése
Beszélgetés Harmat Pállal és Márton Lászlóval